

Література

1. Господарський кодекс України: Офіційний текст. – К.: Кондор, 2003. – 208 с.
2. Словник економічних термінів. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.job-portal.com.ua>.
3. Ринок/ Упорядковано А.А. Чухно. – К.: Україна, 1995. – 448 с.
4. Антология экономической классики. Предисловие И.А. Столярова. – М.: МП "ЭКОНОВ", "КЛЮЧ", 1993. – 475 с.
5. Жан-Батист Сей. Трактат по политической экономии. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://ek-lit.aqava.ru>.
6. Карл Каутський. Экономическое учение Карла Маркса. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://ek-lit.aqava.ru>.
7. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://ek-lit.aqava.ru>.

УДК 630*582.894

Доц. О.О. Солтисік, канд. екон. наук – Дрогобицький державний педагогічний університет

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Запропоновано факторний аналіз динаміки розвитку регіону на основі використання даних міжгалузевого балансу, що дозволив виокремити у всій сукупності економічних показників розвитку виробництва основні та на їх базі побудувати інтегрований показник ефективності виробництва.

Ключові слова: економіко-математичні моделі, факторний аналіз, ефективність виробництва, ефективність витрат, витратоємність.

Assist. prof. O.O. Soltysik – Drohobych State Pedagogical University

Factor analysis of region's economic development dynamics

The following article deals with the factor analysis of region's economic development dynamics on the basis of data usage of balance between the branches. It allowed us to define the basic economic indices of production development and to build a production efficiency integral index on their basis.

Keywords: economic and mathematical models, factor analysis, production efficiency, expenses' efficiency, expenses' capacity.

Економічний розвиток суспільства повинен рухатися по шляху використання місцевих ресурсів, впровадження енергетично ефективних проєктів, матеріалів, що не наносять шкоди здоров'ю і навколишньому середовищу. Країнам варто розробити національні програми заохочення енергозберігаючих технологій, а також технологій, що використовують енергію сонця, води, вітру і біомаси.

Сталий розвиток екосистем – це насамперед збереження і раціональне використання природних ресурсів.

Об'єктивна оцінка соціально-економічного стану регіонів, обґрунтування концепції їх розвитку неможливі без використання описових схем (моделей економічного розвитку), в яких в формалізованій, математичній формі знаходить віддзеркалення ступінь впливу поточної економічної діяльності регіону на майбутнє при даних природних, трудових і економічних ресурсах регіону.

Формування моделей регіонального економічного розвитку є надзвичайно складним процесом, що складається з різних етапів, які охоплюють безліч аспектів і описуються безліччю параметрів і змінних, які повинні ретельно узгоджуватися [1]. Складність процесу моделювання визначається складністю модельованої схеми. Обґрунтовування регіональних моделей економічного розвитку, розроблення основних параметрів на перспективу, узгодження галузевих і територіальних, внутрішньо регіональних і міжрегіональних народногосподарських аспектів необхідно здійснювати з використанням економіко-математичних методів і моделей. Разом з тим неоднорідність самої проблеми, наявність безлічі змінних, обумовлюють необхідність наявності у розробників не однієї моделі, а їх комплексу, що описує в сукупності всі елементи і взаємозв'язки, які визначають регіональний економічний розвиток.

До основних переваг переходу до модельної технології регіонального економічного розвитку можна віднести наступні:

Формалізація економічних задач, що стоять перед регіональною економікою і використання економіко-математичних методів, які підвищують їх точність і скорочують терміни і трудомісткість ухвалення ефективних рішень в галузі управління регіональними економічними системами. Тим самим створюється можливість реалізації принципу багатоваріантності управлінських рішень за наявності однієї і тієї ж проблеми, що істотно підвищує їх наукову обґрунтованість і дає можливість інтенсифікувати розрахунки, виконувани по кожному альтернативному варіанту.

Використання методів економіко-математичного моделювання дає змогу розширити і поглибити область конкретного кількісного аналізу в прийнятті рішень на регіональному рівні. За допомогою цих методів вивчається і описується взаємодія багатьох чинників, що впливають на розвиток економічних об'єктів, виділяються істотні чинники.

Методи економіко-математичного моделювання сприяють виробленню конкретної теорії регіонального розвитку, яку не можна розробити з використанням лише традиційних експертних методів. Тим самим підвищується ступінь адекватності прийнятої концепції регіонального розвитку фактичному стану об'єкта.

Розроблення і використання економіко-математичних моделей на регіональному рівні мають значний вплив на вдосконалення економічної інформації. При переході до модельної технології в процесі прийняття рішень формується система чітких вимог до інформаційного забезпечення, відбувається процес її впорядкування, розробляються алгоритми формування, перетворення і коригування.

Залежно від мети моделювання розрізняють моделі дослідницькі, демонстраційні, навчальні, прогностичні тощо. За способом побудови виділяють моделі матеріальні й абстрактні. Матеріальні моделі мають подібність з оригіналом за фізичною природою, мають просторові розміри і складаються з матеріальної субстанції, вони називаються також реальними моделями.

Для вивчення особливостей регіональних систем, зокрема, окремих виробництв, що характеризують їхні стани, необхідно використовувати

абстрактні моделі, що є описовими. Порівнюючи матеріальні моделі з абстрактними можна відзначити, що останні мають значні можливості, тому що їхня розробка не пов'язана з обмеженнями фізичного характеру. Абстрактні моделі поділяються на вербальні, схематичні і математичні. Для опису еколого-економічних і соціальних проблем регіону використовують вербальні моделі великих підприємств, що відображають фактичний стан геосистеми [2]. Вербальні моделі служать для вираження нагромаджених знань про досліджуваний оригінал, що містить пошукові елементи.

Для аналізу динаміки ефективності розвитку виробництва з позицій "витрати-результат", на нашу думку, необхідно абстрагуватись, в першу чергу, від впливу зміни цін на ресурси і вироблену продукцію за рахунок відносного узагальнюючого показника ефективності виробництва.

Тому нами запропоновано наступну схему аналізу ефективності промислового виробництва загалом на базі:

- розрахунку узагальнюючих показників;
- розрахунку показників ефективності виробництва;
- впливу часткових показників на узагальнюючий показник;
- структури ефективності витрат і витратоємності виробництва;
- якісного аналізу чинників ефективності.

Вивчення динаміки ефективності обумовлює необхідність визначення двох обов'язкових показників (результату і витрат) у фіксованих цінах, що послабить вплив оптових цін на їх рівень відповідно у звітному і базовому періодах [3].

Однак для підгалузей промисловості це зробити досить складно через те, що дані витрат на виробництво промислової продукції за окремими економічними елементами є середніми величинами. Через те, "чисту динаміку" можна наближено відстежити, зробивши припущення про однакову зміну чисельника і знаменника по відношенню до показників ефективності витрат.

Тому, ефективність промислового виробництва запишемо, як відношення обсягів виробництва до витрат на виробництво:

$$E = \frac{P}{V} \quad (1)$$

де: E – ефективність виробництва; P – обсяги виробництва;

$$Z = \frac{V}{P} \quad (2)$$

де Z – витратоємність виробництва.

Результатом виробництва є обсяги виробленої продукції, які є сумою двох величин:

$$P = W + Y \quad (3)$$

де: W – перенесена вартість (матеріальні витрати, амортизація основних засобів); Y – заново створена вартість. Причому

$$W = V_m + V_a; \quad Y = P - W = V_p + V_s + V_i, \quad (4), (5)$$

де: V_m – матеріальні витрати; V_a – амортизація основних засобів; V_p – витрати на оплату праці; V_s – витрати на соціальне страхування; V_i – інші витрати.

Тоді загальна величина витрат виробництва є сумою витрат суспільної праці і витрат на оплату праці з усіма нарахуваннями з урахуванням інших витрат:

$$V = W + H; \quad H = V_p + V_s + V_i \quad (6), (7)$$

де H – витрати на оплату праці.

Частковими показниками ефективності витрат є:

- ефективність живої праці

$$e_p = \frac{Y}{V_p} \quad (9)$$

- ефективність витрат необоротних активів

$$e_a = \frac{V_a}{V} \quad (10)$$

- ефективність витрат оборотних активів

$$e_m = \frac{V_m}{V} \quad (11)$$

Таким чином, загальний показник ефективності витрат суспільної праці (ефективності промислового виробництва) має наступний вигляд:

$$E = \frac{e_p \times V_p}{V} + \frac{V_a}{V} + \frac{V_m}{V} \quad (12)$$

У свою чергу частковими показниками витратоємності є – трудомісткість, тобто витрати на оплату праці, на соціальне страхування та інші витрати:

$$z_p = \frac{H}{P} \quad (13)$$

в тому числі:

- витратоємність оплати праці

$$z_{p1} = \frac{V_p}{P} \quad (14)$$

- витратоємність соціального страхування

$$z_{p2} = \frac{V_s}{P} \quad (15)$$

- витратоємність інших витрат

$$z_{p3} = \frac{V_i}{P} \quad (16)$$

- фондомісткість

$$z_a = \frac{V_a}{P} \quad (17)$$

- матеріалоемність

$$z_m = \frac{V_m}{P} \quad (18)$$

Для визначення впливу часткових показників на загальний розраховано узагальнюючий показник витратоємності:

$$Z = \frac{V_p + V_s + V_i}{P} + \frac{V_a}{P} + \frac{V_m}{P} = \frac{H + V_a + V_m}{P} \quad (19)$$

На основі запропонованої методики можна провести факторний аналіз інтегрованого показника динаміки промислового виробництва регіону, а також окремих його галузей.

Динаміка ефективності виробництва визначається порівнянням двох абсолютних рівнів: звітної і базової показників ефективності. Показником динаміки виступають індекси ефективності, що відображають відносні її зміни у звітному періоді порівняно із базовим.

Для визначення впливу часткових показників на загальні зміни ефективності виробництва, запропоновано динамічну модель показника ефективності витрат:

$$I_{En/o} = (e_{pn} / e_{p0} \times e_{p0} / E_o) + (e_{Oo} / e_{O0} \times e_{O0} / E_o) + (e_{m_n} / e_{m_0} \times e_{m_0} / E_o) \quad (20)$$

де: $I_{En/0}$ – інтегрований індекс динаміки ефективності; $(e_{pn}/e_{p0} \times e_{p0}/E_o)$ – локальний індекс впливу часткових показників ефективності витрат.

Даний індекс узагальнюючого показника ефективності витрат є середньоарифметичним із локальних індексів впливу часткових показників, зважених за питомою вагою впливу на інтегрований показник ефективності в базовому періоді. Кожна складова даної моделі характеризує вплив динаміки відповідного часткового показника на інтегрований індекс ефективності суспільної праці.

Для визначення впливу часткових показників на загальні зміни витратоємності виробництва побудуємо динамічну модель показників:

$$I_{zn/o} = (z_{pn} / z_{p0} \times z_{p0} / Z_o) + (z_{pn} / z_{p0} \times z_{p0} / Z_o) + (z_{pn} / z_{p0} \times z_{p0} / Z_o) + (z_{On} / z_{O0} \times z_{O0} / Z_o) (z_{m_n} / z_{m_0} \times z_{m_0} / Z_o) \quad (21)$$

де: $I_{zn/0}$ – інтегрований індекс динаміки витратоємності; $(z_{pn}/z_{p0} \times z_{p0}/Z_o)$ – локальні індекси впливу часткових показників витратоємності на узагальнюючий показник витратоємності.

Таким чином, інтегрований індекс узагальнюючого показника витратоємності є середнім арифметичним індексом локальних індексів впливу часткових показників, зважених долею їх впливу на узагальнюючий показник витратоємності базисного періоду.

Кожна частина наведеної моделі характеризує вплив динаміки відповідного початкового показника на загальний індекс витратоємності. Динаміка розвитку економіки регіону розглянута з позицій сталого розвитку регіону [4]. Для її вивчення проведено факторний аналіз динаміки, який полягав в розробці та обчисленні узагальнюючих та часткових показників ефективності затрат та витратоємності промислового виробництва.

Запропонований факторний аналіз динаміки розвитку регіону на основі використання даних міжгалузевого балансу дозволив виокремити у всій сукупності економічних показників розвитку виробництва основні та на їх базі побудувати інтегрований показник ефективності виробництва. Такий підхід сприяв розподілу економічної підсистеми соціо-еколого-економічної моделі на три галузі: профілюючу, не профілюючу та соціальну.

Література

1. Геєць В., Скрипниченко М., Соколик М., Шумська С. Секторальні макромоделі прогнозування економіки України// Економіст. – 1998, № 3. – С. 14 -18.
2. Благун І.С., Солтисік О.О. Модель економічного розвитку регіону із використанням сплайнових виробничих функцій// Моделювання регіональної економіки: 36. наук. праць. – Івано-Франківськ. – 2004, № 1-2. – С. 54 -58.
3. Плай, 2003. – С.3-18.
4. Ефимова М.Р., Агеева Н.К. Статистика обобщенных показателей результатов социально-экономического развития на макроуровне. – М.: Экономика, 1990. – 164 с.
4. Волошин В., Трегобчук В. Концептуальні засади сталого розвитку регіонів України// Регіональна економіка. – 2002, № 1. – С. 8-12.

УДК 657.02:339.92:331.107.5/(477)

Докторант Н.С. Струк –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ УГОД ДІЛОВОГО ПАРТНЕРСТВА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Досліджено теоретичні та методологічні питання обліку та оподаткування операцій щодо реалізації зовнішньоекономічних торговельних угод ділового партнерства підприємств, визначено закономірності, механізми та тенденції функціонування і розвитку партнерських відносин у ринковій економіці України.

Сформульовано теоретичні висновки про особливості обліку та оподаткування операцій реалізації ділового партнерства та визначено рекомендації з внесення змін до нормативно-правових актів для наближення вимог податкового законодавства та положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Ключові слова: валові витрати, валові доходи, валютний курс, ділове партнерство підприємств, експорт, зовнішньоекономічна діяльність, імпорт, іноземна валюта, нерезидент, облік, податкове законодавство.

*Person working for doctor's degree N.S. Struk –
L'viv NU named after Ivan Franko*

Particular qualities of accounting and taxation operations of sales to foreign trade agreement of business partnership of the enterprises

In this article investigates theoretical and methodological issues of accounting and taxation operation of sales to foreign trade agreement of business partnership of the enterprise, defines regularity, mechanism and tendencies of functioning and development of partners' relationships of market Ukrainian economy.

There have been formulated a theoretical conclusions on peculiarity of accounting and taxation sales to trade agreement of business partnership and defined some recommendations on to move an amendment before regulatory and legal framework to approximation notice of assessment and accounting standards.